

Field : Sport Psychology

Type : Research Article

Received: 19.03.2016 - Accepted: 30.04.2016

Taekwondo Hakemleri ile Antrenörlerinin Ego, Kişilik ve Saldırganlık Düzeylerinin Cinsiyet Faktörüne Göre İncelenmesi

Mehmet ACET¹, Muammer CANBAZ², Taner YILMAZ³, Metin ŞAHİN⁴, Utku IŞIK¹

¹Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya, TÜRKİYE

²Konya Selçuklu Anadolu Lisesi, Konya, TÜRKİYE

³Uşak Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Uşak, TÜRKİYE

⁴Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Konya, TÜRKİYE

E-Posta: acetmehmet44@gmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı taekwondo hakemleri ve antrenörlerinin ego, kişilik ve saldırganlık düzeylerinin cinsiyet faktörüne göre incelenmesidir. Çalışma verileri Antalya ilinde gerçekleştirilen taekwondo hakem ve antrenörleri seminerinde elde edilmiştir. Araştırma verileri saldırganlık ölçeği, eysenck kişilik anketi kısaltılmış formu, görev ve ego yönelimi ölçeği anketi ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, bayan (n=86), erkek (n=112), toplam 198 taekwondo hakem ve antrenöründen oluşmaktadır. İstatistiksel analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiş olup, cinsiyet değişkeni karşılaştırmasında Independent Samples-T test kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda; bayan ve erkeklerin tüm ölçeklerdeki alt boyutları karşılaştırılmış ve saldırganlık envanterinin yıkıcı alt boyutunda anlamlı farklılık çıkmıştır (p<0.05). Erkeklerin saldırganlık envanterinin yıkıcı alt boyutu oranının bayanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ego ve kişilik envanterinde hakem ve antrenörlerde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0.05).

Anahtar Kelimeler: Ego, kişilik, saldırganlık, spor, taekwondo

Investigation of Taekwondo Referee's and Trainers' Level of Ego, Personality and Aggressiveness According to Gender Factor

Abstract

Aim of this paper is to investigate taekwondo referee's and trainers' level of ego, personality and aggressiveness according to gender factor. Study data were obtained from taekwondo referees and trainers seminar held in Antalya. Research data were collected by task, personality and aggressiveness scale, Eysenck personality questionnaire, abbreviated form of personality questionnaire, task and ego tendency scale, and conflict management strategies questionnaire. Sample group of the study is consisted of females (n=86), males (n=112), totally 198 taekwondo referees and trainers. Statistical analyses were evaluated at 0.05 significance level, Independent Samples-T test was used in comparison of gender variable. As a result of evaluations, female and male sub-dimensions in all scales were compared, and it was observed that there existed significance difference in destructive sub-dimension of aggressiveness schedule ($p<0.05$). Males' aggressiveness schedule's ratio of destructive sub-dimension was higher than females'. According to gender factor, no meaningful difference was determined in ego and personality schedule of referees and trainers ($p>0.05$).

Keywords: Ego, personality, aggressiveness, sports, taekwondo

Giriş

İnsanın doğasından kaynaklanan nedenlerle, hedef yönelimli bir yapıya sahip olduğu genel bir görüştür. Bu görüşten hareketle çok sayıda kuram geliştirilmiş ve psikolojide hedef merkezli davranışların değişen boyutlarında araştırmalar yapılmıştır. Güdülenmiş davranışları anlamamanın odağında; etki, biliş ve davranışla ilişkili olan hedeflerin olduğu bilinmektedir. (Daşdan, 2006).

Görev yöneliminde; beceri gelişimi, yeni bir beceriyi öğrenme, görevde uzmanlaşma ve disiplinli bir şekilde çalışma üzerinde durulması gerekir. Yeteneği ön plana çıkarma, çok yüksek düzeyde mücadeleye dayandırılır. Ego yönelimde ise, üstün yeteneği kanıtlama odaklanılan olgudur. Ego yönelimli olan birisi için elde edeceği başarısının temeli, az çaba ile rakibinden daha üstün olmaktır. Görev yönelimli bir kişi, disiplinli çalışma ve akranları ile işbirliği yapmanın başarıya giden yolda gerçekleştirmesi gerekenler olduğunu benimser ve bu doğrultuda hareket eder. Ego Yönelimli bir kişi ise başarıya yeteneği kanıtlayarak ve rakip olanları yenerek onlardan üstün olma neticesinde ulaşılacağına inanmaktadır (Arşan, 2007).

Ego yönelimli sporcular, başarıyı belirtmek için dışsal etkenler üzerinde durmaktadırlar. Şansın ve sosyal statüsel durumların karşılaştırılmasının önemli bir başarı belirleyicisi olduğuna düşünürler. Ego yönelimli spor insanları için algılanan durum şöyle ifade edilebilir; yetenek, yoğun çalışma ve çabadan daha önemlidir. Bu spor insanları, zorlukların ve başarısızlık durumlarında, içsel motivasyonel davranışlar göstermemeye meyilli olurlar. Ego yönelimli spor insanları, başarıya ulaşmada için centilmenlik dışı davranışlar sergileyerek avantajlar elde etmeye de daha fazla yatkınlardır (Toros ve Diğ. 2010).

Bir ego hedefi destekler nitelikte olduğu zaman, bir diğlerinin daha fazla yetenek sergilemesinden ve kendi yeteneğinin diğeri düşük yeteneklerle karşılaştırılıyor olmasından kaygı duyar.. Görev hedefini ilke edinenler, ego hedefini benimseyenlere göre kendilerini daha avantajlı görürler. Bununla birlikte ego hedefi benimsendiğinde, az bir efor ile daha büyük başarının kanıtlanması esas olarak benimsenmiştir. Birey, çok deneme yapmaması ve fazla çaba göstermemesinden kaynaklanan başarısızlık durumlarında, beceriksizliğini de gizleyebilecektir. Ego hedeflerini en çok sıkıntıya sokan durum, bu kadar performansın sonucunda başarısızlık olacağı düşüncesidir. (Duda ve Hall, 2001).

Bireyler için görev hedefi daha önemli olduğunda, bireysel yeteneklerini daha çok geliştirebilmek için görevlerini nasıl daha iyi başaracaklarıyla ilgilenirler. Bu yüzden onlar yeni beceriler kazanmak için çok çaba harcarlar. Harcadıkları çabanın dışında bireysel değerlendirme kriterlerini benimserler. Bu durum başarının bireysel gelişimi olarak nitelendirilmesidir. Bu şekilde hareket edenler için sübjektif nedenlere bağlı başarısızlık oranı daha düşüktür. Bireysel hataların, bireylerin beceri geliştirmesinde, rehberlik görevi yaptığı felsefesi benimsenmiştir (Daşdan, 2006).

Lazarus (1984)'a göre, kabullenilmesi gereken durumlar ortaya çıktığında, erkekler kadınlardan daha fazla problemlerle baş etme tavrı göstermiştir. Bu durum erkeklerin, problem odaklı başa çıkma durumlarında kadınlardan daha sabırlı olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca erkekler hiçbir şey yapılamayacak durumdayken bile, problem üzerinde daha fazla kafa yorup düşünme noktasında kadınlardan daha istekli tavırlar sergiliyor olabilirler (Lazarus ve Folkman, 1984).

Saldırganlık, başkalarını incitme niyeti taşıyan her türlü davranış, bireyin kendi düşünce ve davranışlarını zorla kabul ettirme olarak ifade edilmektedir (Şekertekin, 2008)

Saldırganlığın içgüdüsel bir davranış olduğu ifade edilmektedir (Lorenz, 1996). Saldırganlık biyolojik fonksiyonlara bağlı olarak da açıklamaktadır (Savrun, 2000). İnsanların engellendiklerinde saldırgan bir şekilde tepki vereceklerini ileri süren kuramlarda vardır (Eron, 1994). Sosyal öğrenme kuramına göre ele alındığında ise saldırganlığın öğrenilmiş sosyal bir davranış şeklinde ifade edildiği görülmektedir (Bandura, 1978). Çok boyutlu bir olgu olan saldırganlığın; biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel etkilerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görülmektedir. (Balcıoğlu, 2000)

Materyal ve Metod

Araştırma Grubu: Çalışma verileri Antalya ilinde gerçekleştirilen taekwondo hakem ve antrenörleri seminerinde elde edilmiştir. Araştırmanın örneklem grubu, taekwondo hakemi (n=88), taekwondo antrenörü (n=110), toplam 198 taekwondo hakem ve antrenöründen oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Araştırma verileri saldırganlık ölçeği, Eysenck kişilik anketi kısaltılmış formu, görev ve ego yönelimi ölçeği ile toplanmıştır.

Eysenck Kişilik Anketi (Eysenck & Eysenck 1975) ve aynı anketin kısa formunu (48 madde) (Eysenck, Eysenck & Barrett 1985) gözden geçirerek EKA-GGK'yı oluşturmuştur. Anket, 24 madde olup, kişiliği 3 ana faktörde değerlendirmektedir: dışadönüklük, nörotisizm, psikotisizm. Ayrıca yalan söyleme alt ölçeği ile anketin uygulanması esnasındaki yanlılığı engellemek ve geçerliliği ile ilgili kontrol amaçlanmaktadır. Her bir faktörün 6 madde ile değerlendirildiği bu ankette katılımcıdan 24 soruya Evet (1)-Hayır (0) formatıyla cevap vermeleri istenir. Her bir kişilik özelliği için alınabilecek puan 0 ile 6 arasında değişmektedir

Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği -SGEYÖ (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire –TEOSQ) Nicholls'un "Gelişimsel Temelli Algılanan Yeterlik Kuramına" dayalı olarak Duda'nın geliştirdiği ölçeğin Türk sporcularına uyarlaması Toros (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yargıların beş değerlendirme basamağına göre yapıldığı 7'si görev, 6'sı ego yönelimi olmak üzere 13 maddeden oluşmaktadır.

Saldırganlık Ölçeği: Kiper tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. 30 maddeden oluşan ölçekte, her bir madde 1-7 arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Her bir alt boyuttan alınan en az puan 10, en yüksek puan 70 olmaktadır (Kiper, 1984).

Veri Analizi: İstatistiksel analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiş olup, grupların karşılaştırmasında Independent Samples-T test kullanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde ortalama ve standart sapma değerleri özetlenmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Taekwondo Hakemleri ve Antrenörlerinin Ego, Kişilik ve Saldırganlık Düzeyleri

Değişkenler	Gruplar	N	Ortalama	Sd	t	P
Ego Yönelimi	Kadın	86	3.20	.97	-.392	.695
	Erkek	112	3.25	.83		
Dışa Dönük	Kadın	86	4.06	1.80	.066	.948
	Erkek	112	4.05	1.65		
Yalan	Kadın	86	4.70	1.22	1.433	.154
	Erkek	111	4.43	1.43		
Nörotizm	Kadın	86	2.06	1.76	-.794	.428
	Erkek	112	2.26	1.72		
Psikotizm	Kadın	86	1.65	1.24	1.894	.060
	Erkek	111	1.33	1.10		
Yıkıcı Sal.	Kadın	86	24.91	11.41	-2.401	.017*
	Erkek	111	28.83	11.31		
Atılğan Sal.	Kadın	86	41.17	10.90	-.572	.568
	Erkek	112	42.02	9.98		
Edilgen Sal.	Kadın	86	24.24	11.66	-1.403	.162
	Erkek	112	26.53	11.18		

*p< 0.05

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların, bayan ve erkeklerin tüm ölçeklerdeki alt boyutları karşılaştırılmış ve saldırganlık envanterinin yıkıcı alt boyutunda anlamlı farklılık çıkmıştır ($p<0.05$). Erkeklerin saldırganlık envanterinin yıkıcı alt boyutu oranının bayanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ego ve kişilik envanterinde hakem ve antrenörlerde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Sporcunun hedef yönelimi ile ilgili faktörlerden birisi cinsiyettir. Duda (1989)'nın bireysel ve takım sporları yapan, üniversiteli ve liseli sporcular üzerinde yaptığı çalışmada, erkek ve kız öğrencilerin hedef yönelimleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucuna göre, bayanların daha çok görev yönelimli, erkeklerin ise ego yönelimli olduğu belirtilmiştir.

Byoung ve Gill (1997) tarafından yapılan çalışmada da, görev ve ego yönelim düzeylerinin cinsiyetler açısından farklılaşmadığını ileri sürmüştür.

Cinsiyet faktörü etkili olmaksızın sporcular çaba sarf etmeyi genellikle kullanmaktadır. Fakat ego yöneliminin bayan elit sporcularda güçlü bir arabulucu etkisi olduğunu tespit edilmiştir. Elit erkek sporcuların sergilediği başa çıkma davranışlarında ise bu durum bulunmamıştır. Ortaya çıkan bu sonuçlar kadın sporcuların ego yönelimlerinin yüksek olduğunu, aktif başa

çıkma ve planlamayı az kullandıklarını, buna karşın ise inkârı daha fazla kullandıklarını göstermektedir (Arşan, 2007).

Bir çalışma da kadın ve erkek hokeycilerin cinsiyet değişkeni açasından saldırganlık düzeyleri arasında herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır. Bingöl ve Demir (2011)

Çeşitli çalışmalarda, erkeklerin yıkıcı saldırganlık düzeyinin kadınlarınkinden yüksek olduğu, kadınların yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık düzeylerinin erkeklerinkinden düşük sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçların nedeni kadınların kişilerarası ilişkilerinde olumlu bir niteliğe sahip, empati yapabilme özelliklerinin erkeklerden daha fazla olması gibi değişkenlere çok daha fazla başvurmaları gösterilebilmektedir (Yılmaz, 2010).

Thomas'a (2003) göre ise, geleneksel cinsiyet rollerinden dolayı erkekler öfkelenedikleri zaman saldırgan davranışlar göstermeleri için cesaretlendirilip yönlendirilmektedirler. Thomas'ın bu görüşü Bem'in (1974) erkeksi olarak nitelendirdiği cinsiyet rolleri ile paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak yapmış olduğumuz çalışmada taekwondo taekwondo hakemleri ve antrenörlerinin ego, kişilik ve saldırganlık düzeyleri cinsiyet faktörüne göre belirlenmiştir. Erkeklerin saldırganlık envanterinin yıkıcı alt boyutu oranının bayanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ego ve kişilik envanterinde hakem ve antrenörlerde cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Elde edilen sonuçlar taekwondo sporunda hakem ve antrenörler ile ilgili algıların ölçülmesi, yönelimlerin değerlendirilmesi açasından katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Arşan N (2007). Türkiye'de Sporcuların Stresle Başa Çıkma Davranışlarının Belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Balcıoğlu İ (2000). şiddetin Politik, Psikolojik, Etik Yönü. Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açasından şiddet. İbrahim Balcıoğlu (Ed.). İstanbul.

Bandura A (1978). Social Learning Theory of Aggression. Journal of Communications, 28(3), 12-29.

Bem SL (1974). The measurement of psychological Androgeny. Journal of Consulting and Clinical Psychology. 42(2). 155-162.

Bingöl G, Demir A (2011). Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin iletişim becerileri. Göztepe Tıp Dergisi, 26(4), 152-159.

Byoung J.K, Gill, D.L (1997). A cross-cultural extension of goal perspective theory to Korean youth sport. Journal of Sport & Exercise Psychology, 19, 142-155.

Daşdan EN (2006). Beden Eğitimi Derslerindeki Öğrencilerin Algıladıkları Güdüsel İklimleri: Ölçek Uyarlama Çalışması. Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.

Duda JL (1989). Goal perspectives, participation and persistence in sport. International Journal of Sport Psychology, 20, 42-56.

Duda, J.L, Hall H. (2001). Achievement goal theory in sport: Recent extensions and future directions. Handbook of Sport Psychology. 417- 443.

- Eron LD (1994). Theories of Aggression: From Drives to Cognitions. *Aggressive Behavior: Current Perspectives*. L. R. Huesmann (Ed.). New York: Plenum Press.
- Lazarus R, Folkman S (1984). *Stres, appraisal and coping*. New York: Springer
- Lorenz K (1996). *On Aggression*. Marjorie Latzke (Trans.). London: Routledge.
- Savrun M (2000). Şiddetin Nörobijolojisi. *Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açından Şiddet*. İbrahim Balcıoğlu (Ed.). İstanbul.
- Şekertekin M (2008). Spor Eğitimi Alan ve Almayan Üniversite Bayan Öğrencilerinin Uyum Düzeyleri, Saldırganlık ve Kişilerarası İlişki Tarzlarının Karşılaştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 9-14.
- Thomas SP (2003). Men's anger: a phenomenological exploration of its meaning in a middle-class sample of american men. *Psychology of Men and Masculinity*, 4 (2), 163-175.
- Toros T, Akyüz U, Bayansalduz M, Soyer F (2010). Görev ve Ego Yönelimli Hedeflerin Yaşam Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi (Dağcılık Sporunu Yapanlarla İlgili Bir Çalışma). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 1303-5134. Cilt: 7 Sayı: 2.
- Yılmaz M (2010). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişki Tarzları ve Kendini Açma Düzeyleri Arasındaki İlişki, Muğla Üniversitesi, Muğla: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.